

Online herinneringen vangen

Symposium 2013 over de volgende 10 jaar
online geheugens in Amsterdam

Met dank aan de Koninklijke Bibliotheek

Contents

De presentaties als input voor de workshops	3
Opening	3
Kwaliteit van online herinneringen: vooral spannend en leuk	4
Opbrengsten voor het individu, buurt en stad: het werk van duizenden handen.....	5
Het betrekken van nieuwe groepen en buurten: de toekomst begint bij het verleden	8
Samen werken aan het Geheugen van Amsterdam: eigen identiteit belangrijk	12
Technologische ontwikkelingen: meer internet in de ‘echte’ wereld.....	14
Toekomstplannen op basis van de presentaties	17
De kwaliteit van de online herinneringen van morgen: “De VerhalenGIDS”	17
Opbrengsten van online buurtgeheugens: “De Denktank Levend Verleden”	18
Het betrekken van nieuwe groepen en jonge buurten: “Het Geheugen Komt Naar U Toe”	19
Samen aan een Geheugen van Amsterdam werken: “De Dag van de Online Geheugens”	20
Technologische ontwikkelingen: “Het Kooitje” of “De Berg naar Mohammed”	21

De presentaties als input voor de workshops

Ongeveer 85 actieve buurtbewoners, professionals, docenten, studenten en onderzoekers hebben op 11 oktober 2013 tijdens een symposium bij de Hogeschool van Amsterdam¹ hun ervaringen met het online vangen van herinneringen gedeeld. Dit symposium was georganiseerd door het Geheugen van Oost, het Geheugen van West en het Amsterdam Museum. Op basis daarvan zijn ideeën verzameld voor de volgende 10 jaar online geheugens in Amsterdam. Op een aantal andere plekken zijn er impressies² gegeven van de middag, maar hieronder volgt een uitgebreide terugblik via de vijf presentaties, inclusief de toekomstplannen die uit de daarop volgende workshops kwamen.

Opening

De aanleiding van dit symposium zit in het 10-jarig bestaan van allerlei online buurtgeheugens in Amsterdam. De lancering van één van die geheugens is op 11 oktober 2013 bijna precies 10 jaar geleden. Op 10 oktober 2003 opende het Amsterdam Museum namelijk een tentoonstelling met de titel “Oost - Amsterdamse buurt” (zie Figuur 1). In de aanloop daar naar toe waren buurtbewoners getraind om buurtherinneringen te verzamelen voor op een nieuwe website die het Geheugen van Oost heette. Verhalen verzamelaars kregen daarvoor T-shirts met daarop “I make History” gedrukt. Maar ook andere websites met herinneringen zagen ongeveer 10 jaar geleden het daglicht: het Geheugen van Plan Zuid, het Geheugen van West, het Historisch Archief van de Baarsjes. In totaal meer dan 30 geheugens³ uit Amsterdam zijn uitgenodigd voor het vieren van dit gezamenlijke jubileum. De doelen van het symposium bestaan uit elkaar ontmoeten, van elkaar leren en, in het bijzonder, met elkaar bespreken hoe we de volgende 10 jaar online buurtgeheugens in de stad zouden willen vormgeven.

Figuur 1: Poster tentoonstelling Oost - een Amsterdamse buurt 2003

¹ <http://floor.hva.nl/>

² Deze impressies zijn hier verzameld: <http://www.geheugenvanoost.nl/82177/nl/symposium-geheugen-van-oost-groot-succes>

³ <http://www.geheugenvanoost.nl/anderegeheugens>

Kwaliteit van online herinneringen: vooral spannend en leuk

Jim Jansen – hoofd redacteur van Folia en buurtbewoner uit Oost – is benieuwd naar het ontstaan en de organisatie van online buurtgeheugens, maar ook wat voor soort verhalen daar nou op komen. Hij interviewt eerst Marella Karpe van het Geheugen van Oost. Marella zit daar in de redactie, maar is zeven jaar eerder begonnen als verhalenverteller en verhalenverzamelaar, wat ze ook nog steeds doet. Ze had destijds gereageerd op een oproep in het stadsblad voor buurtbewoners die interesse hadden in het opschrijven van de persoonlijke ervaringen in de buurt van zichzelf of van anderen. Met een stel andere geïnteresseerden heeft ze toen een training gevolgd die uit een aantal bijeenkomsten bestond, waaronder het schrijven van een interessant verhaal, het benaderen van andere buurtbewoners en het stimuleren van herinneringen.

Figuur 2: Het Leercentrum Floor bij de Hogeschool van Amsterdam

Een van de leukste verhalen van Marella gaat over het opsporen van de eigenaren van een intussen gesloten groentewinkel op de Laplacestraat. Voorheen functioneerde die als een soort buurthuis waar mensen elkaar uitgebreid spraken. Behalve het leuke verhaal, is, volgens Marella, het detectivewerk wat er aan vooraf ging wat het spannend maakt. Op de vraag wanneer een verhaal nu eigenlijk wel of niet geplaatst wordt, geeft Marella aan dat het belangrijkste is, dat het iets met Oost te maken moet hebben. Als het verhaal een interessante inhoud heeft maar niet helemaal goed geschreven is, kunnen mensen naar de open inloop komen op de Pretoriusstraat om samen het verhaal bij te schaven. Ook kunnen mensen daar terecht als ze liever geïnterviewd worden. Uit het publiek komt de vraag wanneer iets een verhaal is. Volgens Marella moet er een hoofdpersoon zijn in het verhaal wat een begin heeft, dan gebeurt er iets en uiteindelijk is er een soort ontknopung. De verhalen bestaan bij het Geheugen van Oost uit maximaal 350 woorden, hoewel ze daar niet heel streng mee zijn. En als het echt te lang is, is het meestal op te knippen in meerdere aparte verhalen.

Het ingediende verhaal komt zo snel mogelijk op de website, maar in de praktijk gaat er soms wel een dag of 10 overheen voordat een verhaal op de website komt. Op de vraag wat er nou werkt en wat niet, antwoordt Marella dat de verhalen over vroeger toch de meeste reacties oproepen. En vroeger is dan in dit geval tussen de jaren 50 en de jaren 80. Jim vraagt zich nog af of er ook mensen gemist worden, omdat het meeste zich toch via internet afspeelt. Marella vertelt dat de verhalenverzamelaars ook de straat op gaan, bijvoorbeeld als er buurtbijeenkomsten zijn of grotere evenementen. Uit het publiek komt de vraag of het online zetten van verhalen niet juist een onderdeel is van wat buurtbewoners kunnen leren bij het Geheugen van Oost. Tot nu toe plaatst de redactie de binnengekomen verhalen, hoewel dat in de toekomst waarschijnlijk gaat veranderen.

Joke Hilverda is de tweede persoon die Jim interviewt. Joke is al acht jaar betrokken bij het Geheugen van West. Jim vraagt zich af of mensen die in Oost wonen wel eens in West komen, of andersom. Joke vertelt dat ze nooit in Oost kwam toen ze in Nieuw-West woonde. Ze werkt intussen in Oost en merkt ook dat de mensen die ze in Oost kent niet verder komen dan Oud-West. Joke's verklaring is dat een stadsdeel waarschijnlijk alles bevat waar bewoners behoefte aan zouden kunnen hebben. Het zijn een beetje steden op zich en waarschijnlijk is er niet iets waarvoor je helemaal uit Oost naar West fietst of andersom, hoewel zoiets als de Sloterplas toch wel de moeite waard is volgens Joke. Ze is destijds ook via, een intussen verdwenen, buurtblad bij het Geheugen van West gekomen, omdat ze van buiten Amsterdam in de Westelijke tuinsteden was komen wonen en haar buurt beter wilde leren kennen. Ze houdt daarnaast van schrijven en verhalen, dus voor haar was het vanzelfsprekend om daar iets mee te gaan doen. Wat Joke zo bijzonder aan het werk voor het geheugen vindt, is dat ze als ze door een straat fietst allerlei verhalen kent van mensen die daar wonen. Ze legt daarbij een link met Ameland waar ze vandaan komt, omdat dat daar eigenlijk ook zo is, maar dan zonder een online geheugen. Als dorpeling kun je je op deze manier toch thuis gaan voelen in de grote stad. Joke vindt de verhalen die gaan over Amsterdammers, die in hun jeugd, in de jaren 50, naar de westelijke tuinsteden zijn verhuisd, de mooiste. De verhuizing ging dan vaak van een kleine donkere woning in de stad naar een lichte woning in Geuzenveld of Slotermeer waar in de omgeving volop de ruimte was om te spelen. En dat leverde geweldige ervaringen op, die in de verhalen terug zijn te vinden. Jim is benieuwd hoe de opkomst van beeldtaal zich verhoudt tot de ontwikkelingen op het Geheugen van West. Joke vertelt dat er bij elk verhaal een of meer beelden geplaatst worden, het liefst originele, door bijvoorbeeld foto's uit fotoalbums te scannen. Of dat ook meer bezoekers trekt weet Joke niet zeker, maar het feit dat bezoekers gemiddeld 3 ½ minuut op de website blijven schijnt bijzonder te zijn. Een van de workshops gaat over de toekomst van de kwaliteit van online herinneringen (zie verder de uitkomsten van de workshops).

Opbrengsten voor het individu, buurt en stad: het werk van duizenden handen

Paul Knevel, onderzoeker en docent publieksgeschiedenis aan de UvA, begint zijn verhaal met de opmerking dat het best spannend is om een historicus uit te nodigen op je jubileumfeestje, want zij staan er om bekend allerlei kanttekeningen te plaatsen bij al te positieve interpretaties van het verleden. Als voorbeeld geeft hij dat Willem I Frederik eigenlijk niet onze eerste koning was, zoals in het boek "De ziel van de oranje" staat, maar Lodewijk I Bonaparte. Hij vertelt dat hij in zijn betoog kritisch zal kijken naar de mogelijke opbrengsten van de online buurtgeheugens, zonder op hun specifieke inhoud in te gaan. Hij begint met het goede nieuws. De eerste online geheugens hebben als een soort olievlek gewerkt waardoor we nu in de stad al deze initiatieven hebben en onszelf succesvol kunnen noemen. Er zijn vele verhalen, activiteiten en commentaren op elkaar waarmee vriendschappen worden hersteld, oude gebruiken weer naar voren komen, verdwenen straten en

winkels weer herleven, enzovoorts. Kortom, een spannende en leuke participatiesamenleving zou je kunnen zeggen. De historicus komt al om de hoek kijken bij het vaststellen dat de opkomst van het verzamelen van herinneringen niets nieuws is. Al in de jaren 60 was er al een grote behoefte om geschiedenis 'van onder af' te bedrijven. Het idee was dat allerlei groepen, zoals arbeiders en vrouwen, een grotere stem in de geschiedenis moesten krijgen. Het beroemdste voorbeeld hiervan vond plaats in Oxford met de 'history workshops'⁴ van het Ruskin College, die een soort 'sit-ins' waren om na te denken over hoe de geschiedenis meerstemmig kon worden gemaakt. Geschiedschrijving moest worden gedemocratiseerd, omdat dat groepen kon empoweren. Het verleden kon een spiegel zijn waarvan je kon leren dat de geschiedenis niet onveranderbaar vastlag en dat je dus ook een agenda kon hebben om de toekomst te beïnvloeden. Die taal van 'sit-ins' is vervangen door 'online communities' met een reikwijdte waar men in de jaren 60 alleen maar van kon dromen. Maar ook de activistische termen zijn vervangen door gedeeld burgerschap, sociale cohesie en vaardigheden die daarbij horen. Geschiedenis kan ons daarbij bij elkaar brengen. De vraag is dan natuurlijk of dat allemaal zo is en lukt.

Figuur 3: Op het puntje van de bank tijdens het verhaal van Paul Knevel

⁴ <http://www.historyworkshop.org.uk/>

Een van de opbrengsten is natuurlijk, en dat hebben we net ook gehoord, dat het bezig zijn met de gebeurtenissen uit het verleden van je buurt plezier en spanning met zich meebrengt. Dat mensen actief op zoek gaan, actief met elkaar in gesprek gaan over dat verleden en actief met elkaar kijken wat dat allemaal betekent, is al een opbrengst waarvan je zou kunnen zeggen dat het geheel al geslaagd is. Een tweede punt is dat de online buurtgeheugens laten zien dat geschiedenis niet alleen het domein is van historici. Dus het heeft niet alleen een wetenschappelijke component, maar ook een sociale. Oftewel, geschiedenis is het werk van duizenden handen. Je ziet daarbij dat het bij de online geheugens gaat om alledaagse, persoonlijke herinneringen, terwijl het bij de historici vaak gaat om de grotere processen. Een onderzoek in Amerika⁵ heeft bijvoorbeeld laten zien dat mensen hun persoonlijke geschiedenis veel belangrijker vinden dan de grote geschiedenis. Die laatste is hooguit een achtergrond bij verhalen over persoonlijke herinneringen en dus ook persoonlijke ontwikkeling. Juist die persoonlijke kant van geschiedenis kan een beginpunt zijn om met elkaar ervaringen te delen en met elkaar in dialoog te raken. Dan komen we mogelijk uit op gedeeld burgerschap en een toename van sociale cohesie.

Maar dat roept toch een aantal kanttekeningen op. Slagen de online geheugens er eigenlijk in om ons er op te wijzen wat herinneren eigenlijk is, hoe belangrijk herinneren het is en wat we ermee kunnen aandoen? Als het bijvoorbeeld gaat om diversiteit van de herinneringen gaat, zien we meestal dat het om gelijkgestemden gaat die herinneringen verzamelen. Daarmee worden onbedoeld groepen buitengesloten, wat de vaak beoogde inclusiviteit onder druk zet. Paul adviseert daarom om andersdenkenden, maar ook de dissonanten te omarmen en actief te betrekken in de geheugens. Een ander punt is hoe sturend en interpreterend de redactie eigenlijk moet zijn. Als het alleen om de vrije persoonlijke ontdekking van geschiedenis gaat, dan hoeft je als redactie alleen dat proces te faciliteren, om te voorkomen dat mensen afhaken. Als je daarentegen een groter gesprek met elkaar willen hebben en een participatiecultuur, dan moet je hier en daar wel bewust gaan sturen om de dissonanten meer ruimte te geven. Dat betekent dan dat de discussies wat minder vrijblijvend gevoerd gaan worden.

Het gaat nog een stap verder als je probeert te bedenken wat deze online geheugens betekenen voor de culturele biografie van de hele stad, inclusief de grote geschiedenis. Als we er van uitgaan dat stadsleven mensenwerk is, waarin mensen emoties hebben, ruzie maken, proberen samen te leven en gemeenschappen maken, zien we dat terug in de grote online geheugens. Maar die bestrijken maar een beperkt deel van de stad, dus hier kan maar een deel de grote geschiedenis met de kleine persoonlijke geschiedenis in verband worden gebracht. Als we ze al sterker zouden gaan koppelen om de culturele biografie van de stad een levend geheel te laten worden, zijn er nog twee belangrijke obstakels. Een deel van de historici zijn nog steeds septisch over de waarde van persoonlijke herinneringen. Dat blijkt al uit de vijfdelige "Geschiedenis van Amsterdam"⁶ waarin het niet goed gelukt is om de kleine persoonlijke geschiedenis een plek te geven. Maar ook de structuur van de online geheugens is daar schuldig aan, want hoe vindt je in die levendige verzamelingen de aansluiting vanuit de grote geschiedenis? Het is vaak moeilijk om daar de grotere lijnen in te vinden, die passen bij de grotere thema's uit de stad. Het democratische karakter blijkt dan een nadeel te zijn, want de interpretatie en de selectie die nodig is voor de aansluiting past daar niet bij.

⁵ <http://chnm.gmu.edu/survey/intro.html>

⁶ https://www.uitgeverijboom.nl/uitgelicht/geschiedenis_van_amsterdam//welkom/

De jubileumwens waar Paul zijn presentatie mee wil eindigen gaat dan ook over het zoeken naar vormen waarin die twee werelden wel bij elkaar kunnen komen. Het Hart⁷ van het Amsterdam Museum lijkt daar een voorzichtig begin mee te maken. Een andere vorm die in Amerika goed werkt zijn digitale stedelijke encyclopedieën waarin allerlei mensen materiaal kunnen aandragen, thema's morgen nomineren, commentaar en persoonlijke aanvullingen mogen geven op door specialisten geschreven artikelen, en dit soort bijeenkomsten als vandaag gebruikt worden om verder samen te werken. Het zou de moeite waard zijn om daar eens goed naar te kijken. Zo komt Paul bij zijn wens. 10 jaar geleden heeft onder andere het Amsterdam Museum een outreach gedaan naar de wijken om die te betrekken. Misschien is het nu tijd voor een outreach vanuit de online buurtgeheugens: Wij hebben de stad iets te melden, wij hebben belangrijke dingen te melden en wij gaan nu de stad in en we laten alle Amsterdammers zien dat het niet alleen interessant is voor mensen die in Oost of in West wonen, maar voor alle Amsterdammers. Hoe dit zou kunnen is stof tot nadenken voor een van de workshops (zie verder de uitkomsten van de workshops).

Uit het publiek komt van Annemarie de Wildt (Amsterdam Museum) de vraag of Paul wel eens de neiging heeft om te reageren op online herinneringen. Paul vertelt dat hij nooit reageert op de inhoud, maar soms graag zou willen reageren door iets te zeggen over wat herinneren nou eigenlijk betekent. Maar dat is meteen complex en daar is vaak een heel verhaal voor nodig. Op de vraag hoe toch historici meer te betrekken bij kleine geschiedenis noemt Paul de masteropleiding publieksgeschiedenis die specifiek gaat over het nauw samenwerken met mensen aan geschiedenis waarbij de professional zijn autoriteit niet opgeeft. Die durft daar moeilijke vragen te blijven stellen. Veel meer historici zouden betrokken kunnen worden als we een veelzijdiger geschiedenis van Amsterdam zouden nastreven, zoals het voorbeeld van de stadsencyclopedie van Philadelphia⁸, waar de Rutgers University het initiatief voor genomen heeft. Bij zo iets zou de Universiteit van Amsterdam mogelijk ook een rol kunnen spelen. Paul ziet daarnaast allerlei mogelijke partners, die daarbij een rol zouden kunnen spelen en neemt het graag op zich om de mogelijkheden te onderzoeken.

Het betrekken van nieuwe groepen en buurten: de toekomst begint bij het verleden

Mike de Kreek is zowel vrijwilliger als onderzoeker bij het Geheugen van Oost. Hij is als docent van de Hogeschool van Amsterdam in 2006 voor het eerst in aanraking gekomen met het Geheugen van Oost toen hij studenten begeleidde die voor het museum projecten deden rondom buurtherinneringen. Destijds was hij al onder de indruk van de hoeveelheid online verhalen en reacties daarop. Als eerste bespreekt hij de doelen die online buurtgeheugens zoal hebben. Via het doorlopen van een aantal voorbeelden komt hij tot de volgende doelen:

1. Het archiveren en toegankelijk maken van informatiemateriaal voor buurtbewoners.
2. Het kwijt kunnen en delen van verhalen, herinneringen en emoties over de buurt.
3. Het betrekken van zoveel mogelijk buurtbewoners als het gaat om achtergrond en leeftijd.
4. Het stimuleren van contact en verbinding tussen buurtbewoners.
5. Het vergoten van begrip en verdraagzaamheid onder buurtbewoners.

⁷ <http://hart.amsterdammuseum.nl/>

⁸ <http://philadelphiaencyclopedia.org>

Een voorbeeld van contact tussen twee buurtbewoners van verschillende leeftijd, maar ook van enig begrip richting een derde persoon zie je in de reactie op het verhaal Heksie⁹ (zie ook Figuur 4). In dat verhaal vertelt een meisje van 14 met haar vriendinnen over een buurvrouw die door buurtkinderen gepest wordt, omdat ze volgens hen gek is en er lelijk uitziet. De buurman van dit meisje reageert als volgt:

“Heel leuk dat ik hier een verhaal van mijn buurmeisje aantref. In 'mijn' tijd (ik ben nu 34) hadden we het ook al met Heksie aan de stok. Grappig dat ze nog steeds zo genoemd wordt (...)”

Voor het meisje maakte dit dat ze zich herkend voelde door haar oudere buurman en het verhalenproject ineens een stuk leuker vond dan ze eerst deed. De twee zijn door het online verhaal erachter gekomen dat ze dezelfde ervaring hadden. De buurman zegt echter ook:

“wanneer je als heks een luxe brommer verkiest boven een eenvoudige bezemsteel, ben je inderdaad een beetje een slappe heks. Toch vind ik: Heksie moet blijven. Nephksen hebben ook rechten!”

Dit zou je kunnen opvatten als een oproep aan de kinderen om niet te streng te zijn tegen Heksie en begrip te tonen voor haar afwijkende gedrag.

The screenshot shows the website 'Geheugen van Oost' with a red header containing navigation links like 'Amsterdam Museum', 'Hart', 'Geheugen van Oost', 'Buurtwinkels', and 'Geheugen van West'. Below the header is a green bar with the user status 'Je bent niet ingelogd' and a search bar. The main content area features the article 'HEKSIE' by Nadia Himmich and Farah Boulayoun Mohamed, dated 2000-2003. The article text reads: 'Ze had een scooter en ze ging achter de kinderen van de buurt aan. Ze wilde de kinderen ontvoeren en slaan.' To the right of the article is a sidebar with a green background containing 'Trefwoorden: Overlast & criminaliteit, Overeenkomstig' and a section 'Overeenkomstige dingen' with two image thumbnails. The first thumbnail shows a woman in a gold dress with a '1977-2001' stamp and the headline 'UW WINKEL HEEFT GEEN UITSTRALING'. The second thumbnail shows a man in a white shirt with a '1991-2006' stamp and the headline 'EEN VOORRECHT OM BUITEN TE WERKEN'. At the bottom left of the article is a photograph of a group of people, including a woman in a pink headscarf and a man in a dark jacket, standing near a brick building.

Figuur 4: Het verhaal over Heksie op het Geheugen van Oost

⁹ <http://www.geheugenvanoost.nl/654/nl/heksie>

Mike legt vervolgens uit wat een van de interessantste vragen is in zijn onderzoek van de vele online verhalen en reacties daarop. In theorie levert het delen van persoonlijke verhalen over de buurt wederzijds begrip of respect¹⁰ op, ook al hebben mensen verschillende achtergronden. Dit schijnt ook te gebeuren als buurtbewoners elkaar digitaal ontmoeten rondom persoonlijke verhalen¹¹. Zoals we gezien hebben bij Heksie levert dit soms verbindingen op die er eerder niet waren tussen burens. Iets anders, dat aannemelijk klinkt uit de theorie over wat herinneren inhoudt, is dat in elke herinnering een wens verborgen zit richting de toekomst¹². Heel simpel gezegd zal een verhaal over een negatieve ervaring mogelijk iets communiceren van 'dat wil ik nooit meer' en een over een positieve ervaring waarschijnlijk op een herhaling daarvan aansturen. Als je met deze aannames in je achterhoofd bedenkt dat er meer dan 2500 verhalen zijn en meer dan 17.000 reacties daarop, dan zou je kunnen zeggen dat er niet alleen veel respectvolle verbindingen tussen buurtbewoners tot stand komen maar ook dat zij met elkaar vormgeven wat een goed toekomstig leven in de buurt is. Dat zou dan een zesde punt kunnen worden van het rijtje mogelijke opbrengsten van hierboven:

6. Het met elkaar bepalen wat een goed toekomstig leven in de buurt is.

Als je dit betoog serieus neemt, betekent het dat het nog belangrijker is om iedereen een stem te geven op de websites van de Geheugens en actief te proberen 'stille' groepen en jonge buurten te betrekken. Hierbij moet je je niet in de luren laten leggen door die 17.000. Dat klinkt als heel veel, maar als 50 mensen elk jaar 34 reacties geven gedurende 10 jaar, dan ben je er al. Gelukkig weten we dat het bij het Geheugen van Oost over meer 'reageerders' gaat, maar hoeveel weten we niet precies. Hoe dan ook wordt het heel spannend om te onderzoeken of er in dit betoog een kern van waarheid zit.

Als het om het betrekken gaat vertelt Mike over een aantal manieren waarop dit al gebeurt bij het Geheugen van Oost. Een van de laagdrempeligste manieren om mee te doen is via de online reactiemogelijkheid. Dat kan bij elk verhaal door een naam en een e-mailadres achter te laten die niet getoond wordt op de website. Veel van die reacties bevatten ook weer verhalen waar ook weer mensen op reageren. Een andere wijze om mensen te betrekken is door hen zelf de mogelijkheid te bieden hun verhaal te plaatsen. Via workshops proberen we geïnteresseerden te helpen om een goed verhaal te schrijven, te fotograferen en te interviewen. In het verleden zijn er allerlei gerichte projecten geweest waarin bijvoorbeeld de Marokkaanse vrouwen van de OMVA, leerlingen van onder andere het Montessori College Oost en bewoners van een verzorgingstehuis hun verhalen vertelden of opschreven. Het Geheugen van Oost zoekt de publiciteit op via markten, festivals, wandelingen, kranten en boekjes. Maar ook via de sociale media zoals Facebook en Twitter wordt er veel bekendheid gegeven aan het bestaan van het geheugen. Bij Facebook is het echter wel de truc om bezoekers door te leiden naar de website van het geheugen, omdat je anders een community gaat vormen op Facebook in plaats van op de eigen website.

¹⁰ Klabbe, H., & Foth, M. (2007). [Connecting communities using new media: The sharing stories project](#). In L. Stillman & G. Johanson (Eds.), *Constructing and sharing memory: community informatics, identity and empowerment* (pp. 143–153). New Castle: Cambridge Scholars Publishing.

¹¹ Thorpe, S. (2008). *Enhancing the Effectiveness of Online Groups: An Investigation of Storytelling in the Facilitation of Online Groups* [PhD thesis]. Auckland University of Technology.

¹² Van Dijck, J. (2007). *Mediated Memories in the Digital Age*. Stanford: Stanford University Press.

Rozenzweig, R., & Thelen, D. (1998). *The Presence of the Past - Popular Uses of History in American Life*. New York: Columbia University Press.

Als we op het Geheugen van Oost kijken valt al snel op welke stemmen nog in mindere mate aanwezig zijn. Doordat Amsterdam Oost nu veel groter is dan het oorspronkelijke gebied dat het Geheugen van Oost dekte, zijn er minder verhalen vanuit, bijvoorbeeld, IJburg en het Oostelijk Havengebied dan Oost-Watergraafsmeer. Ook de verhalen van buurtbewoners met een Surinaamse, Turkse, Marokkaanse en Antilliaanse achtergrond zijn in de minderheid, hoewel niet afwezig door de eerder genoemde projecten. Anders gezegd, de verhalen op het Geheugen van Oost zijn nog niet representatief voor het sociaal-geografische gebied dat Amsterdam Oost nu bestrijkt. Daarnaast zijn er nog twee soorten min of meer onverwachte concurrentie. Wie merken ten eerste bij de workshops dat niet iedereen gewend is een online aanwezigheid te hebben. Het is dan ineens schrikken dat een geschreven verhaal daadwerkelijk online dreigt te gaan en uiteraard gebeurt dat niet als iemand dat niet wil. Ten tweede lijkt Facebook laagdrempeliger dan het geheugen voor het achterlaten van reacties. Of bezoekers zijn dat meer gewend. Hoe dan ook is het spannend om te ontdekken hoe je daar mee om kunt gaan.

De vraag is dus hoe je dat betrekken van andere buurten en groepen de komende 10 jaar vorm kunt geven. Een richting waar je aan kunt denken is het verzinnen van overstijgende thema's waar iedereen iets mee kan. We hebben nu bij Oost bijvoorbeeld het overstijgende thema 'domweg gelukkig in Oost' in de hoop dat dat zoveel mogelijk mensen aanspreekt. In het verleden is het thema 'gerechten en eten' wel eens langs gekomen, ook omdat het idee was dat iedereen zich zelf daarmee kon identificeren. Een ander stadsbreed thema was het buurtwinkelproject waar heel veel mensen aan hebben meegewerkt. Een richting die we ook kunnen bewandelen is het aangaan van meer allianties waar een win-win situatie mee te creëren is. Bijvoorbeeld deelnemers aan een cursus Nederlands waarin een verhaal wordt geschreven die mogelijk op het geheugen komt. Of via een leerkracht leerlingen van scholen betrekken die toch bezig zijn te leren schrijven. Wat we sowieso merken is dat je geduld moet hebben met het betrekken van nieuwe mensen, soms duurt het twee jaar voordat iemand comfortabel is met het idee om een verhaal op een website te hebben of zelf te gaan interviewen. De verschillende aspecten over het betrekken van nieuwe groepen en jonge buurten worden in de workshop hierover verder uitgewerkt (zie verder de uitkomsten van de workshops).

Een opmerking van Paul Arnoldussen (Het Parool) uit het publiek raakt aan het mogelijke verband tussen verleden en toekomst wat Mike legt op basis van de theorie. Veel mensen die bijdragen aan de websites wonen namelijk niet meer in de buurten waar de verhalen en de reacties over gaan. Het is dus de vraag of zij impliciet of expliciet wel bezig zijn met de toekomst van die buurten. Het kan zelfs zo zijn dat die mensen juist weg zijn gegaan uit die buurten om dat ze het niet fijn vonden. Ze komen nu misschien nog op die websites omdat ze jeugdherinneringen hebben aan die buurten. In Mike zijn onderzoek is het onderzoeken van wat al de bezoekers nou precies komen doen en of dat iets met de toekomst van de buurt te maken zou kunnen hebben één van de centrale vragen. Opvallend is bijvoorbeeld dat er een aantal regelmatige bezoekers zijn die lang geleden geëmigreerd is of op zijn minst niet meer in Amsterdam woont. Een andere vraag van Jorrit Brennikmeijer (Het Fotogenieke Geluid¹³) bevestigt dit met de opmerking dat hij in zijn werk merkt dat veel ouderen – vaak verhuisd uit de stad – juist bezig zijn om hun persoonlijke geschiedenis bewaard te zien voor latere generaties.

¹³ <http://www.hetfotogeniekegeluid.nl/>

Samen werken aan het Geheugen van Amsterdam: eigen identiteit belangrijk

Marijke Oosterbroek is Manager E-cultuur bij het Amsterdam Museum zal vertellen waarom verhalen en online geheugens al 10 jaar belangrijk zijn voor het museum en hoe ze denkt dat dat zich verder kan ontwikkelen. Ze begint bij de missie van het museum waarin de volgende twee doelen staan:

1. Het Amsterdam Museum brengt de geschiedenis van de stad tot leven voor een zo groot en divers mogelijk publiek.
2. Het Amsterdam Museum daagt bewoners en bezoekers uit om hun relatie tot de stad te verdiepen.

De waarden waarmee het museum die doelen nastreeft zijn: gezaghebbend, duidend, toegankelijk, participatief, bindend en duurzaam. Gezaghebbend in de zin van een degelijke organisatie waar goed onderzoek wordt gedaan naar de geschiedenis. Daarnaast wil het museum duidend blijven, wat betekent dat er mensen ingeschakeld worden om 'een beetje chocola' te maken van wat er zich zoals aandient in de geschiedenis van Amsterdam. Verder wil het museum toegankelijk zijn, omdat zowel de bekostiging van het museum, als de gebouwen en de collectie uit Amsterdam komt. Het museum is dus eigenlijk van de Amsterdammer. Dat betekent dat je in het museum niet alleen het grote verhaal vertelt, maar ook de context daarbij geeft. En dat kunnen verhalen en herinneringen uit de stad nou precies heel goed brengen. Om dat te kunnen doen willen wij met Amsterdammers en via Amsterdammers het verhaal van Amsterdam vertellen. Daar zijn uiteraard de online buurtgeheugens hele goede plekken voor. Het museum gelooft daarbij dat verhalenwebsites verbindend kunnen zijn. Zelf heeft Marijke in de Afrikanerbuurt gewoond waar destijds allerlei problemen waren en steeds meer plekken verdwenen waar mensen een praatje konden maken. Op het Geheugen van Oost ziet ze dat mensen met elkaar afspreken via de website. Dat soort verbindingen vindt ze persoonlijk belangrijk, maar het museum net zo goed. De laatste waarde is duurzaamheid waar ze later nog op terugkomt, maar wat te maken heeft met de continuïteit van de verhalenwebsite richting de toekomst.

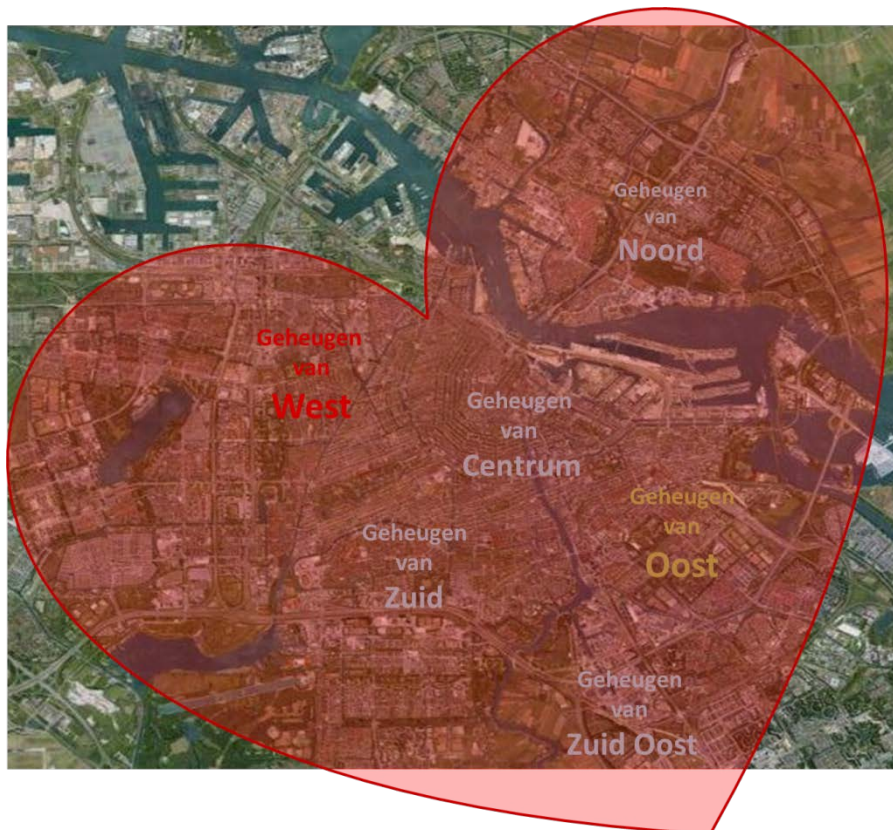
Het museum begon verhalen te verzamelen voordat er goede websites waren. Bijvoorbeeld in 1996 voor de tentoonstelling Anatolië in Amsterdam¹⁴, is er gevraagd aan mensen om iets mee te nemen wat voor hen heel belangrijk was. Een vrouw nam bijvoorbeeld een woordenboek mee met een prachtig verhaal over wanneer en hoe ze het gebruikte toen ze net in Nederland was. Met de tentoonstelling Oost Amsterdamse buurt kwam in 2003 de eerste verhalenwebsite van het museum tot leven. Het Geheugen van Oost is nog steeds een zeer actieve website en dat komt zeker ook door de nauw betrokken buurtbewoners. Het museum heeft twee keer overwogen of het wel verstandig was om de website in de lucht te houden, omdat tentoonstellingen normaal gesproken afgesloten worden om een nieuwe te starten. Maar beide keren hebben de buurtbewoners de wens uitgesproken de website actief te houden, zodat zij door konden gaan met verhalen verzamelen. Op het Geheugen van Oost blijven nieuwe rubrieken ontstaan en komen er elke dag reacties binnen.

Een ander groot project was het Buurtwinkelproject¹⁵ waarin verhalen over buurtwinkels centraal stonden. Hierbij is er weer een nieuwe website gemaakt en zijn er vrijwilligers door de hele stad

¹⁴ <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/420068/1996/04/06/Historisch-Museum-organiseert-tentoonstelling-Anatolie-in-Amsterdam-Turkse-Amsterdammers-symboliseren-hun-zijn.dhtml>

¹⁵ <http://buurtwinkels.amsterdammuseum.nl/>

geworven. Deze keer zijn er ook in buurtmusea in Oost en in Noord zelf tentoonstellingen geweest. Na dit project ontstond het inzicht dat er wel heel veel websites zouden komen als er voor elke tentoonstelling een nieuwe gemaakt moest worden. Zo is het idee voor het Hart Amsterdam Museum ontstaan. In het project Johan & Ik¹⁶ zijn er persoonlijke verhalen verzameld over wat Johan Cruijff heeft betekend voor allerlei mensen in de stad. Dit was een echte verhalententoonstelling met maar een paar trofeeën van Johan. Interessant is dat je Johan op een hele andere manier leert kennen via wat hij heeft betekend voor mensen. Doordat we deze verhalen verzamelden via het Hart Amsterdam Museum (zie Figuur 5) te doen konden we als museum met relatief weinig geld en vrij snel deze mooie tentoonstelling samenstellen met vele Amsterdammers. Bovendien waren er nieuwe technieken beschikbaar zoals het direct uploaden naar de website van een foto die gemaakt was op de tentoonstelling. De meest recente tentoonstelling waarbij we verhalen hebben verzameld is De Gouden Eeuw¹⁷. Halverwege de tentoonstelling is er informatie in de tentoonstelling aangebracht over de minder glorieuze aspecten van die periode, namelijk de slavernij: De zwarte bladzijde van de Gouden Eeuw¹⁸. Naar aanleiding hiervan werd door een aantal mensen van het museum tijdens het Ketikoti Festival in het Oosterpark bezoekers gevraagd wat hun kleding die ze droegen voor hen betekende. Dat heeft tot prachtige verhalen geleid¹⁹.

Figuur 5: Het Hart Museum Amsterdam als platform voor de online buurtgeheugens

Al deze voorbeelden laten zien dat het museum, net zoals alle online buurtgeheugens, heel graag werkt met verhalen, maar hoe we dat mogelijk allemaal kunnen verbinden en betaalbaar kunnen

¹⁶ <http://hart.amsterdammuseum.nl/28711/nl/johan-amp-ik>

¹⁷ <http://hart.amsterdammuseum.nl/45362/nl/de-gouden-eeuw>

¹⁸ <http://hart.amsterdammuseum.nl/61558/nl/de-zwarte-bladzijde-van-de-gouden-eeuw>

¹⁹ <http://www.ketikotiamsterdam.nl/>

houden laat Marijke als laatste deel van haar presentatie zien. Het museum denkt dat het misschien handig is om vanuit het museum een soort platform te worden voor de verhalenwebsite, zodat we een aantal praktische dingen uit handen kunnen nemen voor de buurtbewoners, die met weinig middelen zoveel mogelijk willen bereiken. Het mes zou aan twee kanten kunnen snijden, want zoals duidelijk is geworden zijn de verhalen ook een hele belangrijke bron voor de tentoonstellingen. Uiteindelijk ziet Marijke een soort ideaalplaatje voor zich waarin het Hart Museum Amsterdam en de online buurtgeheugens in een heel natuurlijke samenwerkingsrelatie met elkaar komen te staan. Hierdoor zou je een soort Geheugen van Amsterdam kunnen krijgen, maar zeker ook de spannende wisselwerking tussen buurtgeheugens die ook tot meer diversiteit zou kunnen leiden. De ontwikkeling daar naar toe ziet er goed uit, want intussen heeft naast het Geheugen van Oost ook het Geheugen van West zich aangesloten en zijn er gesprekken met andere windstreken uit de stad om te kijken of dit een goed idee is. Dit zou de volgende voordelen kunnen hebben:

- Hosting van de sites binnen het Hart
- Gezamenlijk ontwikkelen functionaliteit
- Ondersteuning bij de inrichting van de sites
- Voorzieningen voor vrijwilligers
- Uitwisselen kennis
- Gezamenlijke opleidingen
- Gezamenlijke activiteiten

Marijke ziet ook een aantal aandachtspunten. Een van de dingen waarom de buurtgeheugens zo goed werken is dat ze een eigen identiteit hebben die past in de buurt of het stadsdeel. We moeten bedenken hoe we dat kunnen waarborgen; in ieder geval biedt het Hart de mogelijkheid daartoe. Ook geldt dat de manier van organiseren ook per windstreek uniek mag zijn. Uiteenlopende groepen van verhalenverzamelaars organiseren zich zeker op verschillende wijzen en dat wil niemand in de weg zitten. Daarnaast zijn er technische, economische en ethische aspecten waarover je wel met elkaar zult moeten overleggen. Al deze onderwerpen zijn input voor de workshop over hoe samen tot een geheugen van Amsterdam te komen (zie later in dit verslag).

Jim Jansen vraagt Marijke of vrijwilligers ook betaald zullen gaan krijgen. Marijke benadrukt dat het museum samen met de geheugens een creatieve manier zoekt om in de huidige tijd met elkaar belangrijke zaken te bundelen (zie de eerdere bullets) waardoor iedereen zich optimaal kan concentreren waar het de meesten om gaat: het verzamelen van verhalen. De buurtgeheugens helpen vinden en beheren van financiële bronnen kan daar eventueel bij horen.

Technologische ontwikkelingen: meer internet in de 'echte' wereld

Ino Paap (ontwerper bij Mediamatic²⁰) vertelt over de technologische ontwikkeling van het systeem achter het Geheugen van Oost en het Geheugen van West, zowel over hoe dat de afgelopen 10 jaar is gegaan, als hoe dat richting de toekomst eruit zou kunnen zien. Ino is daar allemaal bij betrokken geweest en daardoor ook een beetje het geheugen van de geheugens.

Ino begint met een terugblik. Hij begint zijn presentatie te vertellen over de backup die ieder jaar wordt gemaakt van de hele website op een CD-rom, zodat de archivering van de website geborgd is. Daar is op zich al een leuk onderzoek naar te doen. Voor de hand liggend, maar meteen ook het

²⁰ <http://www.mediamatic.nl/index.php?lang=nl>

allerbelangrijkste wat de techniek ons moet bieden, is dat de verhalen ook online onthouden worden en niet zomaar verdwijnen. Daarnaast moet de techniek het zo makkelijk mogelijk maken voor mensen om verhalen op de website te plaatsen. In het Geheugen van Oost werkt dat bijvoorbeeld via een aantal simpele invoerschermpjes:

1. het verhaal (titel, intro, body),
2. de plek waar en periode waarin het verhaal zich afspeelt,
3. de auteur van het verhaal en anderen die er een rol spelen,
4. een keuze uit een aantal trefwoorden, die de inhoud van het verhaal typeren,
5. een of meerdere foto's of plaatjes.

Als je tussendoor je verhaal even wilt opslaan, biedt het systeem je daarbij een soort thermometer om je te vertellen hoeveel van de velden je al hebt ingevuld, met andere woorden hoe af je verhaal is. Als je die stappen gezet hebt staat je verhaal meteen online met verbindingen naar andere verhalen op basis van onder andere de trefwoorden. Die gerelateerde verhalen komen in de rechterkolom rechts van jouw verhaal te staan. Daar vindt een soort schoonheidswedstrijd plaats, want het verhaal met de meeste overeenkomsten – ook als het op een later tijdstip geplaatst wordt – komt automatisch bovenaan te staan. De gelijkvormigheid van de verhalen (een titel, een introductie, een bepaalde lengte, beperkte hoeveelheid trefwoorden, etc.), maakt dat de navigatie door die verhalen heen prettig ervaren wordt.

Als het gaat om verschillen tussen verhalenwebsites, zie je het volgende. Het invoeren van een verhaal is meestal geen probleem, maar als de mensen daar achter elkaar in het echt niet ontmoeten, komt het verhalen verzamelen zelden goed op gang. Blijkbaar is het online zetten van verhalen niet voldoende om er een interessante website van te maken. Het online kunnen reageren op een verhaal is uiteraard wel heel belangrijk. Daar hebben we ook een invulschermpje voor. Wat nog een uitdaging is, is een reactie die eigenlijk ook weer een verhaal bevat, ook als verhaal te kunnen laten mee doen in de website. Een andere manier om verhalen onder de aandacht te brengen is het delen via andere sociale media zoals Twitter of Facebook. Bij elk verhaal staat die mogelijkheid.

In de toekomst kun je naast verhalen in tekst en foto's ook denken aan filmpjes. Dat gebeurt hier op de geheugensites al af en toe, maar belangrijk is te letten op de lengte. Een andere mogelijkheid die snel op komt is het lezen op je mobiel van verhalen. Bijvoorbeeld bij het Joods Monument²¹ wat gaat over de vermoorde Joden in de Tweede Wereldoorlog, hebben we alle adressen waar Joodse families woonden verzameld. Die zijn via een App op je mobiele telefoon te benaderen, wat je in Figuur 6 ziet in de directe omgeving van de HvA-locatie Kohnstammhuis. Dit maakt een behoorlijke indruk als je dit zo in je omgeving ziet; het haalt de geschiedenis direct naar het heden.

²¹ <http://www.joodsmonument.nl/>

Figuur 6: Adressen waar Joodse families woonden via de Joodse Huizen App

In het algemeen kun je zeggen dat er meer internet in de 'echte wereld' komt waardoor je niet meer altijd achter de computer hoeft te blijven zitten. Bij het bepalen van een publieksprijs, bijvoorbeeld, was er bij een open dag in de Stadschouwburg een scherm waar mensen met hun OV-chipkaart online konden stemmen door hem tegen de band aan houden die ze het leukst vonden. In twee uur kwam daar de prijs uitrollen. De Google-glass is ook een voorbeeld waarmee je op straat dingen kunt zien van internet terwijl je bijvoorbeeld naar een gebouw staat te kijken. Net als het mobieltje wat we 10 jaar geleden een debiel ding vonden zou het kunnen zijn dat we dit Google-product over 10 jaar heel gewoon vinden. Dit zijn voorbeelden waarmee we in de workshop aan de slag kunnen om te verzinnen hoe je de verhalen uit de website op nieuwe manieren naar de mensen toe kunt brengen.

Het koppelen van verhalen sites is een manier om verhalen uit de ene website ook in de andere te presenteren. Dit sluit aan bij het idee dat alle verhalen in een buurtgeheugen nooit allemaal alleen over die ene buurt gaan. Ze gaan regelmatig ook over andere delen van de stad. Bovendien kunnen er stadsbrede thema's zijn. Dit brengt Ino op het onderwerp privacy. Het kan zijn dat we in de toekomst niet willen dat de verhalen geïndexeerd worden door Google, maar dat ze wel kunnen 'netwerken' met elkaar. Dan kun je door overeenkomende verhalen een spoor volgen. Dat vereist een verzameling overeenkomende trefwoorden en eventueel andere 'metadata'. Hoe je dat wilt organiseren moet je met elkaar overleggen. Zijn ervaring is dat je aan een verzameling van maximaal 50 trefwoorden genoeg hebt, doordat je ze voor elk verhaal met elkaar kunt combineren tot een veel groter spectrum wat voldoende dekking geeft van wat je in buurtverhalen zou willen vertellen. Ook dit biedt genoeg aanknopingspunten voor de workshop die gaat over hoe technologische ontwikkelingen in de toekomst de online buurtgeheugens kunnen verbeteren en versterken.

Toekomstplannen op basis van de presentaties

Elke presentatie gaf een basisthema om van daaruit in een workshop naar de toekomst te kijken van de online buurtgeheugens in Amsterdam. Hieronder volgend die thema's nog een keer met een samenvatting van de plannen die ontstaan zijn.

Figuur 7: Een van de flipovers uit de workshops

De kwaliteit van de online herinneringen van morgen: “De VerhalenGIDS”

De VerhalenGIDS, legde de focus op het verbeteren van de ervaring van de websitebezoeker om eventueel verdwalen tegen te gaan. Naast voor de hand liggende navigatieverbeteringen, bestond dit voorstel uit het toevoegen van een historische context bij de persoonlijke verhalen. De aanname was dat de bezoeker op deze manier beter gegendst wordt en meer begrip krijgt voor de herinnering van een ander. De emotie moet wel centraal blijven staan, want dat is wat mensen verbindt. Om een gevarieerd publiek met verschillende behoeftes en beperkingen te bedienen werd voorgesteld om ook filmpjes, audio en een kaartfunctie in de geheugens op te nemen.

Een aantal concrete uitwerkingen:

1. De comment-functie is goed maar beperkt. Een optie om direct in contact te komen met een schrijver, interviewer of een verteller zou wenselijk zijn.
2. Persoonlijke belevenissen gebeuren in een historische context die voor de bezoeker vaak onbekend zijn (vooral bezoekers van elders of een andere leeftijd). Het zou fijn zijn om die historische context bij een verhaal beschikbaar te hebben, zodat de bezoeker daarop kan klikken en het geheel beter begrijpen.
3. Er moet sturing blijven van de redactie om te voorkomen dat er ongewenste zaken op de site komen. Misschien kan de redactie ook de eerder bedoelde context aanbrengen.

4. Mensen moeten echter wel hun eigen persoonlijke verhalen blijven schrijven of vertellen met hun eigen emotionele beleving erin. We moeten blijven benadrukken dat de emotie de kern is van de verhalen en hetgene is dat mensen verbindt (zie ook technologische ontwikkelingen).
5. De associatieve structuur gebaseerd op trefwoorden heeft voordelen en nadelen. Andere structuren zouden ook onderzocht moeten worden. Als je bijvoorbeeld een zoekopdracht geeft op een straatnaam, krijg je een lijst verhalen, maar op het moment dat je op een verhaal klikt, bent je je lijst kwijt en krijg je naast het verhaal wat je aangeklikt hebt een andere lijst.
6. Een kaartfunctie zou de verhalen ook een meer ruimtelijke context kunnen geven. Als de verhalen op een kaart in de verschillende buurten worden gepresenteerd, geeft dit de bezoeker ook een ervaring van een context.
7. We zouden bezoekers ook kunnen wijzen op de verschillende soorten voorleesfuncties die browsers en Windows hebben.
8. Ook niet iedereen weet dat je met CTRL en + de tekst in je browserscherm groter kunt maken.

Opbrengsten van online buurtgeheugens: “De Denktank Levend Verleden”

Elk jaar zal er door *De Denktank Levend Verleden* een bijeenkomst georganiseerd worden. Hierin worden bepaalde onderzoeksonderwerpen besproken zoals de relatie tussen de online geheugens aan de ene kant en sociale cohesie, democratisch curatorschap, diversiteit en collectief geheugen aan de andere kant. Dergelijke onderwerpen kunnen bestaan uit empirisch onderzoek maar ook uit literatuuronderzoek. Mike de Kreek zal de trekker zijn van deze denktank die in mei 2014 zijn oprichtingsbijeenkomst zal hebben. Speciale aandacht ligt op het vertalen van onderzoek naar de praktijk en vice versa. Een wisselwerking met *De Dag van de Online Geheugens* (zie hieronder) ligt dus voor de hand.

Een aantal van de genoemde onderwerpen en dilemma's:

1. Saamhorigheid/ sociale cohesie
 - a. Intergenerationeel – De brug naar jongeren en terug proberen te slaan, bijvoorbeeld door meer verhalen van ouderen op scholen en meer verhalen van jongeren verzamelen op de website.
 - b. Elke insluiting van een bepaalde groep betekent vaak weer een sterkere uitsluiting van een nog niet betrokken groep. Altijd je ogen voor open houden in het kader van de opbrengsten (zie ook hieronder bij punt 4).
 - c. Niet iedereen is altijd geïnteresseerd in het verhaal van zijn buurman. Wat voor contacten er via de website eigenlijk gelegd worden in de buurt of met ex-bewoners uit de buurt is nog onduidelijk.
2. Gedeelde autoriteit
 - a. Om de vele persoonlijke verhalen en de academische geschiedschrijving wederzijds aan elkaar te koppelen en haalbaar te maken, is een democratisch curatorschap nodig. Onderzocht moet worden of dit nu via een vaste set thema's of via zelf verzonden trefwoorden (folksonomie²²) zou kunnen.

²² <http://nl.wikipedia.org/wiki/Folksonomie>

- b. De vraag is in hoeverre de professional (of een ervaren iemand) bereid is om de autoriteit uit handen te geven aan de burger en de burger ook bereid is om te zien dat er meerwaarde in zit als een professional een deel van de redactie uitvoert.
 - c. Een klein percentage van wat de websites bezoekt draagt zelf ook bij aan de websites. Dus je zou de drempel om te kunnen bijdragen aan verhalen of ze waarderen nog lager moeten maken. Op die manier zou je een bredere verzameling verhalen kunnen krijgen dan die van een kerngroep nu. De aanname is dus dat des te meer mensen iets doen op de website, des te waardevoller het wordt.
3. Themavorming
- a. Het koppelen van de geschiedenis van een buurt of de stad en de persoonlijke verhalen van mensen. Dus bijvoorbeeld de economische geschiedenis van de stad die het Amsterdam Museum (of een andere discipline) onderzoekt, koppelen aan de persoonlijk verhalen die daaraan gerelateerd zijn. Maar ook andersom; de verhalen van mensen verrijken met grotere thema's.
 - b. Hierbij kun je ook denken aan andere overkoepelende thema's. Bijvoorbeeld veel Amsterdammers hebben op een Amsterdamse school gezeten. Onafhankelijk in welke buurt ze nu wonen (of zelfs buiten de stad) zou dat een thema, "Mijn school", kunnen opleveren wat velen aanspreek en waar veel verhalen over verzameld zouden kunnen worden.
4. Verscheidenheid
- a. Er zijn nog weinig online verhalen van nieuwe Nederlanders. We kunnen onderzoeken of er culturele verschillen zijn in er met herinneringen om wordt gegaan. Het kan ook zijn dat wat een goed verhaal is er in verschillende culturen heel anders uit ziet.
 - b. Onderzoeken of het zin heeft om ruimte te geven aan dingen die in de buurt als minder prettig worden ervaren of waar je je voor schaamt. Als daarin dan iets gemeenschappelijks ontstaat kun dat misschien ook echt invloed hebben op de buurt.

Het betrekken van nieuwe groepen en jonge buurten: "Het Geheugen Komt Naar U Toe"

In het plan *Het Geheugen Komt Naar U Toe* werd besproken hoe de buurtgeheugens meer kunnen aansluiten op bestaande activiteiten van organisaties en andere buurtinitiatieven om zo hun reikwijdte te vergroten. Daarnaast zit de slogan ook in de richting van een outreach naar de stad, een wens die Paul Knevel in zijn presentatie verwoordde. Centraal daarbij staat dat zowel het bepalen van thema's, als het vastleggen en digitaal presenteren van een herinnering, in handen zou moeten liggen van de betrokken partijen of individuen. Op deze wijze kunnen anderen zich ook echt betrokken voelen bij het geheugen van hun buurt.

Een aantal hierbij genoemde elementen:

1. Aansluiten op bestaande organisaties en bestaande initiatieven in de buurt
 - a. Onder de noemer van de identiteit van de buurt projecten en samenwerkingen opstarten. Het idee is dat de identiteit van de buurt betrokkenheid van partijen en individuen legitimeert. De focus ligt op partijen die het zelf interessant vinden om verhalen te verzamelen.

- b. Geschikte organisaties zijn bijvoorbeeld: buurtorganisaties, scholen, cafés, winkels, bejaardentehuizen, sportverenigingen, zelforganisaties, enzovoorts.
 - c. Initiatieven zoals markten, buurtfeesten, taal- en schrijfcursussen, sportevenementen, reünies, enzovoorts.
 - d. Apart genoemd werd het samenwerken met scholen om ook diversiteit in generaties te bevorderen.
 - e. Sommige van de genoemde partijen met andere culturele achtergronden hebben wellicht andere gewoontes rondom de vorm van herinneringen en het delen ervan. Het is belangrijk daarop te proberen aan te sluiten.
2. Het bepalen van toegankelijke thema's
 - a. Thema's door buurtbewoners laten kiezen en duidelijk naar anderen overbrengen, daarbij rekening houdend met aansluiting op meerdere groepen en buurten.
 - b. Een andere mogelijkheid is verhalen verzamelen over een intercultureel thema, plaats of gebeurtenis om culturele diversiteit te faciliteren (zie ook resultaten vorige workshop).
 3. Offline activiteiten die ook voor bekendheid zorgen
 - a. Verhalen in beeld brengen en dus zichtbaar maken in de straat (bijvoorbeeld met een QR-code²³).
 - b. Regelmatig contact onderhouden met zelfstandig verhalen-creërende partners om activiteiten te bespreken en verdere plannen te helpen maken.
 - c. Geschikte communicatiemiddelen maken die beoogde samenwerkingspartners of doelgroepen (organisaties, scholieren, studenten, etc.) een beeld geven van de geheugens en de mogelijkheden daarmee.
 - d. Maar ook posters in de straat en flyers op slimme plekken, zoals wachtkamers, schermen in OV en andere publieke ruimtes.
 4. Andere online activiteiten voor bekendheid
 - a. Een facebookgroep, Twitter en een maandelijkse digitale nieuwsbrief.

Samen aan een Geheugen van Amsterdam werken: “De Dag van de Online Geheugens”

Er komt een jaarlijkse bijeenkomst met de naam *De Dag van de Online Geheugens*. Afsproken werd dat alle buurtgeheugens bij elkaar zullen komen om een bepaald thema uit te diepen. Een werkgroep van actieve buurtbewoners zal dat thema bepalen en het Amsterdam Museum zal de bijeenkomst faciliteren. Als een van de thema's werd het samenwerken aan een Amsterdams geheugen genoemd. De eerste bijeenkomst zal weer in april of mei 2014 (wordt misschien weer oktober) worden gehouden.

Enkele genoemde randvoorwaarden en ideeën:

1. Uit de workshop kwam het idee om samen te gaan werken aan het geheugen van de stad wat “amsterdamsgeheugen.nl” zou kunnen heten.
2. Misschien zou er een logo kunnen komen waarin in het centrum allerlei lijnen bij elkaar komen.

²³ <http://nl.wikipedia.org/wiki/QR-code>

3. Eén keer per jaar komen alle online buurtgeheugens en geïnteresseerden dan bij elkaar op wat we *De Dag van de Online Geheugens* kunnen noemen met een iets minder vol programma dan op 11 oktober 2013.
4. Het initiatief en het verzinnen van het thema ligt bij een werkgroep van buurtbewoners die de dag voorbereiden.
5. Het Amsterdam Museum faciliteert en denk mee over het programma en eventueel uit te nodigen sprekers, zoals een geschikte dagvoorzitter.
6. De rest van online buurtgeheugens uit andere steden in Nederland zijn in principe ook welkom.
7. Het is belangrijk als een eerste stap te beginnen met naar elkaar te verwijzen via de websites. Dan ontstaat er meer samenhang in de online buurtgeheugens die er zijn in Amsterdam.

Technologische ontwikkelingen: “Het Kooitje” of “De Berg naar Mohammed”

De uitkomsten van deze workshop bouwden voort op de opmerking van Ino dat er steeds meer internet in de echte wereld komt en je dus minder achter je computer hoeft te blijven. Het meest kenmerkende van de ideeën was dan ook de geschiedenis naar ‘het nu’ en naar ‘het hier’ te halen. Naar aanleiding van een verhaal van een van de studenten ontstond bijvoorbeeld het plan om bepaalde plekken en geschiedenis weer levend te maken. “Het Kooitje” was een voetbalveld bij de Dappermarkt waar een van hen vroeger met Turkse, Marokkaanse en Surinaamse jongens voetbalde. Maar dat bestaat helaas niet meer. Juist het weer tot leven wekken van een dergelijke plek kan de brug ook slaan naar die groepen die nog niet zo op de geheugens aanwezig zijn.

Een en ander blijkt uit de volgende ideeën:

1. We zouden kunnen voortbouwen op Apps zoals "Hier was het nieuws"²⁴ van de Koninklijke Bibliotheek (plek-gebonden) of "Today in History"²⁵ (datum-gebaseerd).
2. Met betrekking tot het Kooitje zou je via sociale media dat soort plekken en betrokken personen kunnen opsporen waar dan verhalen over verzameld kunnen worden. Hierdoor kan zo'n plek dan weer als het ware tot leven komen.
3. Behalve die verhalen op die plek te kunnen ophalen via een App, kun je ook nog een stap verder gaan. Bijvoorbeeld als een oude foto van een dergelijke plek via een Google-Glass als het ware over het heden heen wordt gelegd (“augmented reality”²⁶). Dan heb je niet alleen het verhaal maar ook de plek terug in het nu en het hier.
4. Als emoties zo centraal staan in de beleving van de verhalen, kan gesproken tekst bij een diashow van foto's ook al een manier zijn om met de huidige technologie variatie te bereiken in de buurtgeheugens.

Aansluitend op deze technologische ontwikkelingen laat Jo Haen de verhalenwandeling zien die door haar en Marella Karpe gemaakt is in de Museum App²⁷. Deze verhalenwandeling door de Oosterparkbuurt is gebaseerd op verhalen van het Geheugen van Oost. De App toont de verhalen afhankelijk van de plek waar u staat met uw smartphone (zie Figuur 8). Dat is een prachtig voorbeeld

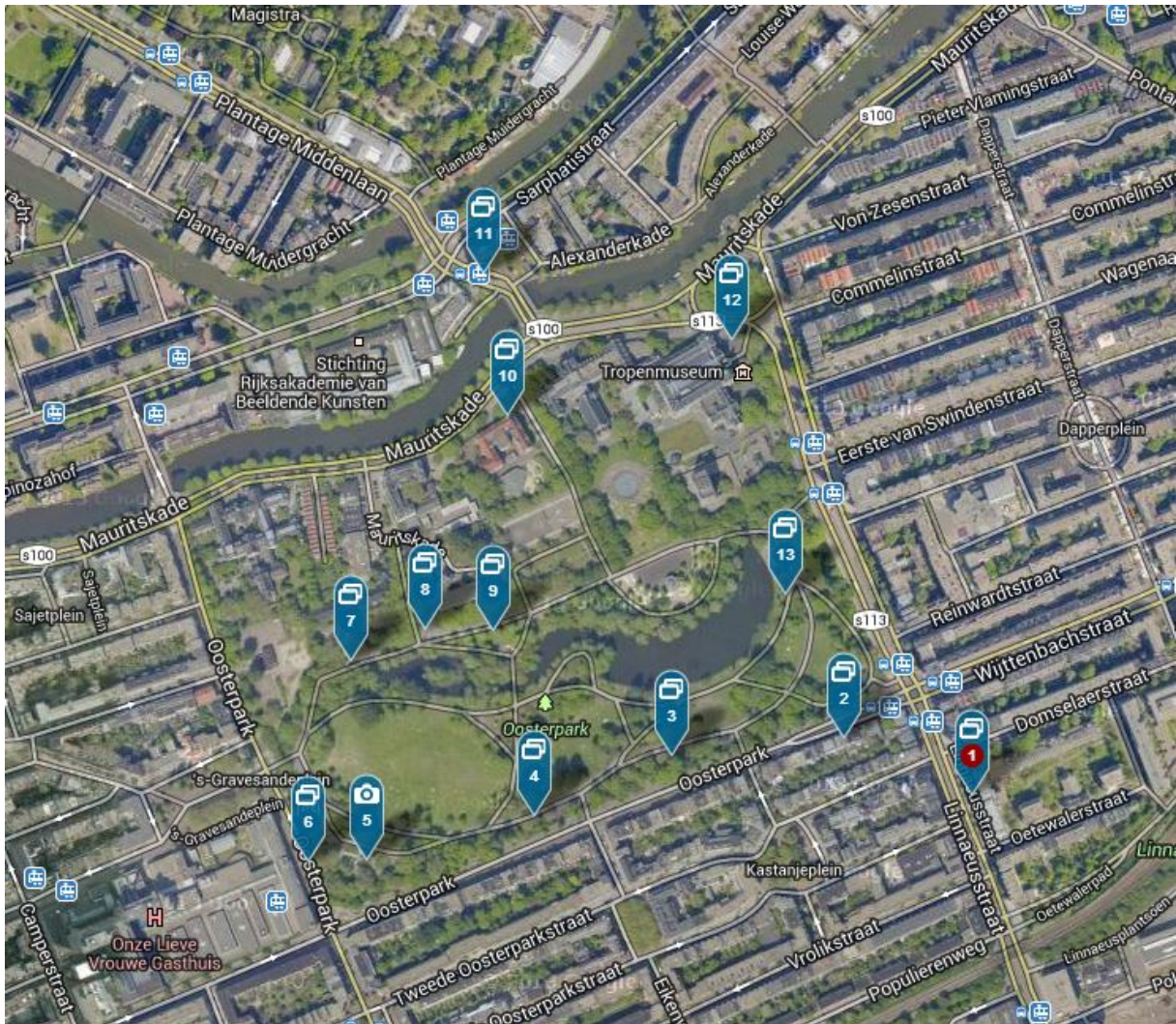
²⁴ <http://hierwashetnieuws.nl/>

²⁵ <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.madlabs.today&hl=nl>

²⁶ http://nl.wikipedia.org/wiki/Toegevoegde_realiteit

²⁷ <http://museumapp.nl/> (installeer de App, selecteer kanaal Amsterdam Museum en kies tour Geheugen van Oost)

van hoe met de nieuwe technologie de bestaande verhalen als het ware gerecycled kunnen worden. En ook is deze primeur een hele goede afsluiting van een succesvolle dag.

Figuur 8: De verhalenwandeling door de Oosterparkbuurt